MALTA

QORTI CIVILI
(SEZZJONI TAL-FAMILJA)

ONOR. IMHALLEF
RAYMOND C. PACE

Seduta tat-30 ta' Novembru, 2005

Citazzjoni Numru. 1213/2003

A

vs

B
Il-Qorti,

I. PRELIMINARI.

Rat ic-citazzjoni attrici datata 12 ta' Novembru 2003 a fol. 1 tal-process fejn gie premess:-

Illi l-kontendenti A nee' Fenech u B konjugi Busuttil kienu kkontrattaw zwieg bejniethom fl-4 ta' Gunju 1994 fil-knisja parrokkjali ta' Haz-Zabbar;

Illi l-kunsens tal-partijiet ghal dan iz-zwieg kien vizzjat b' difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, u/jew fuq id-drittijiet u dmirijiet essenzjali taghha kif ser ikun ppruvat waqt it-trattazzjoni tal-kawza;

Illi l-kunsens tal-partijiet ghal dan iz-zwieg kien ivvizzjat peress li kien inkiseb bl-eskluzjoni posittiva taz-zwieg innifsu, jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, jew dritt ghall-att ta' zwieg liema att taz-zwieg qatt ma sar bejn il-partijiet;

Illi ser jirrizulta simulazzjoni tal-kunsens tant li dan kien kompletament ivvizzjat u/jew sar bl-eskluzzjoni posittiva taz-zwieg;

Illi ghalhekk, l-imsemmi zwieg huwa null u bla effett *ai termini* tal-**artikolu 19 (1) (a), (d) u (f) ta' l-Att XXXVII ta' l-1975 li jirregola z-Zwigijiet**;

Illi l-istess attrici talbet lil din il-Qorti sabiex ghar-ragunijiet premessi:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi z-zwieg ikkuntrattat bejn l-kontendenti A nee' Fenech u Bdebitament ikkuntrattat fl-4 ta' Gunju, 1994 huwa null u bla effett ghall-finijiet u effetti kollha tal-ligi u taghti dawk il-providementi kollha l-ohra illi jkunu opportuni f'dan ir-rigward;

Bl-ispejjez kontra l-konvenut li huwa ngunt minn issa biex jixhed in subizzjoni.

Rat id-dikjarazzjoni attrici, il-lista tax-xhieda u l-elenku tad-dokumenti minn fol. 3 sa fol. 5 tal-process.

Rat id-digriet tal-affidavit moghti fil-5 ta' Jannar 2004 fejn il-Qorti pprefiggiet lill-partijiet ghoxrin (20) gurnata sabiex jipprezentaw il-provi kollha li jistghu permezz tal-procedura tal-affidavit.

Rat il-verbal datat 25 ta' Frar 2004.

Rat il-verbal datat 24 ta' Marzu 2004, fejn meta ssejhet il-kawza ma deher hadd. Il-Qorti ordnat il-kancellament tal-kawza minn fuq il-lista a spejjez attrici. Il-kawza giet kancellata.

Rat ir-rikors tal-attrici A datat 25 ta' Marzu 2004, fejn l-attrici talbet bir-rispett lil din il-Qorti sabiex din il-kawza tigi riappuntata u sabiex jinstemghu jekk ikun il-kaz ix-xhieda tal-konvenut sabiex il-kawza tinghalaq u biex din il-kawza tghaddi ghas-sentenza.

Rat id-digriet datat 26 ta' Marzu 2005, a fol. 16, fejn il-Qorti laqghat it-talba b'dan li l-attrici kellha tipprezenta l-affidavit taghha fi zmien 20 gurnata u rriappuntat il-kawza ghall-10 ta' Gunju 2004.

Rat in-nota tal-attrici A, datata 12 ta' April 2004, a fol. 18, li permezz taghha prezentat l-affidavit **taghha**, taz-**zija tar-rispett taghha Carmen Bonello**, ta' **missierha Joseph Fenech,** ta' **huha Emmanuel Fenech**, ta' **ommha Alice Fenech** u ta' **zijiha Bine Abela**.

Rat il-verbal datat 10 ta' Gunju 2004, fejn il-kawza giet differita ghan-notifika.

Rat il-verbal datat 20 ta' Ottubru 2004 fejn il-kawza giet differita ghal l-iskop tal-verbal precidenti anke peress li l-istess Qorti kienet indisposta.

Rat il-verbal datat 22 ta' Frar 2005, fejn Dr. Mark Busuttil ghall-attrici ddikjara li ma kellux provi izjed.

Rat in-nota tal-eccezzjonijiet tal-konvenut datata 13 ta' Mejju 2005 fejn ecceppixxa illi:-

1. Illi l-eccipjent jaqbel li jezistu ragunijiet sabiex iz-zwieg iccelebrat mill-konjugi Busuttil fl-4 ta' Gunju 1994 jigi dikjarat null u bla effett skond il-Ligi, u dan *a tenur* ta' l-**artikolu 19 (1) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta** b' mod generali, u b'mod specifiku *a tenur* tal-provvedimenti tal-paragrafi **(a), (c), (d) u (f)** ta' l-istess artikolu **19 (1) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta**;

2. Illi t-talbiet attrici ghandhom jigu respinti safejn jimplikaw li t-tort huwa imputabbli unikament lill-eccipjent, u dan ghal ragunijiet esklussivament imputabbli lill-attrici, kif ser jirrizulta ampjament waqt it-trattazzjoni tal-kawza;

3. Illi bl-ispejjez;

4. Illi salv eccezzjonijiet ulterjuri permessi mill-Ligi;

Rat id-dikjarazzjoni tal-konvenut, il-lista tax-xhieda u l-elenku tad-dokumenti minn fol. 40 u sa fol. 42 tal-process.

Rat in-nota tal-konvenut datata 13 ta’ Mejju 2005, a fol. 47, li permezz taghha prezenta l-affidavit **tieghu** u ta’ **Keith Joseph Gilford**.

Rat ir-rikors konguntiv, datat 13 ta’ Mejju 2004, a fol. 55, fejn il-partijiet talbu lil din il-Qorti sabiex joghgobha thalli din il-kawza ghas-sentenza.

Rat id-digriet datat 17 ta’ Mejju 2005, fejn il-Qorti cahdet it-talba.

Rat il-verbal datat 16 ta’ Gunju 2005, fejn id-difensuri tal-partijiet iddikjaraw li l-provi huma maghluqa u li l-kawza setghat tibqa’ ghas-sentenza. Il-kawza giet differita ghas-sentenza ghat-30 ta’ Novembru 2005.

Rat id-dokumenti esebiti.

Rat il-provi kollha prodotti.

Rat l-atti kollha tal-kawza.

II. KONSIDERAZZJONIJIET.

(I) PRINCIPJI LEGALI.

Illi l-attrici qed titlob li z-zwieg celebrat bejn il-partijiet fil-4 ta’ Gunju 1994 ghandu jigi dikjarat null u bla effett *ai termini* tas-**sub-incizi (d) u (f) ta’ l-artikolu 19 (1) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta’ Malta**, filwaqt li l-konvenut fin-nota tal-eccezzjonijiet tieghu talab li tali zwieg jigi dikjarat null abbazi tas-**sub-incizi (a), (c), (d) u (f) ta’ l-artikolu 19 (1) tal-Kap. 255 tal-Ligijiet ta’ Malta.**

Illi **l-artikolu 19 (1) (a), (c), (d) u (f) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta** jinqraw hekk kif gej:-

Artikolu 19 (1*)* *"B'zieda mal-kazijiet fejn zwieg ikun null skond xi dispozizzjoni ohra ta' dan l-Att, iz-zwieg ikun null:-*

(a) *"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bi vjolenza, sew fizika sew morali, jew biza'";*

(c) *"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb b'qerq dwar xi kwalita' tal-parti l-ohra li tista' mix-xorta taghha tfixkel serjament il-hajja mizzewga";*

(d) *"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga, jew fuq id-drittijiet u d-dmirijiet essenzjali taghha, jew b'anolomija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg".*

(f) *"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu, jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewwga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg."*

Illi taht **l-artikolu 19 (1) (a) tal-Kap 255 tal-Ligijiet ta' Malta** hemm provdut li z-zwieg ikun null jekk il-kunsens inkiseb bi vjolenza, sew fizika sew morali, jew biza'.

Illi din il-Qorti fil-kawza fl-ismijiet **"Lorenza *sive* Laura Muscat xebba Borg vs Av. Dr. B Micallef u P.L. John Privitera noe."** (Prim'Awla - 17 ta' Frar 1988), qalet illi sabiex zwieg ikun invalidat fuq din il-premessa, u cjoe' **artikolu 19 (1) (a)**, il-biza' trid tkun ta' certa gravita', pero' jista' jkun assolut jew relattiv. Il-biza' tkun assoluta meta tkun tant gravi illi ggieghel bniedem normali jibza' tant illi jidhol fiz-zwieg kontra l-volonta` tieghu. Ezempji ta' dan hu meta jkun hemm theddid ta' qtil. Il-biza' tkun relattiva meta tkun tali li jekk imposta fuq persuna timida jirrizulta f'biza' li hija relattivament gravi u dan ghaliex kollox jiddependi fuq il-karattru tal-istess persuna.

Illi fil-kaz **"Tanya Curmi vs Charles Curmi**, (Prim'Awla tal-Qorti Civili deciza fit-18 ta' Mejju 1988), gie ritenut li *"in order to be considered as a vice of consent, regard must be had not only to the gravity of such fear, but also to the character and condition of the person subjected to the fear".*

Illi pero', kif isostnu l-awturi ***L. Wrenn****,* u ***Brown R.*** *"there must also be some objective gravity that is at least prudently feared."* Ghalkemm wiehed irid iqis biza' b'mod soggettiv, ma jistax jigi minsi l-aspett oggettiv tal-gravita' tal-biza' li dejjem fl-ahhar mill-ahhar ghandu jittiehed bhala test decisiv.

Illi sabiex wiehed jasal ghal definizzjoni ta' biza' xieraq li wiehed jirreferi ghal dak li gie msemmi fid-decizjoni **"Mary Lourdes Spiteri vs Christian *sive* Cristino Spiteri",** P.A. (F.D.) fis-6 ta' Lulju 1993), fejn il-Qorti diversament presjeduta rriaffermat hekk:-

"Ghal dak li jirrigwarda l-biza' din tista' tigi definita fi trepidazzjoni jew eccitament kbir fil-mohh li jigi kawzat minn xi ncident jew haga kemm ta' dak il-hin, kemm minn haga li tista' tigri fil-futur. Dan it-tahwid fil-mohh irid ikun tali li jaffettwa l-mohh ta' min qieghed jaghti l-kunsens u li jaghtih biex jevita dak li qieghed jigrilu jew dak li jista' jigrilu".

Illi fil-kawza **"Josephine Drew xebba Cutajar vs Dr. Thomas Abela u P.L. Charles Vassallo noe."** (P.A. (F.D.) fit-12 ta' Marzu 1992), il-Qorti ddefiniet biza' bhala *"dik l-offiza li titwettaq kontra l-liberta', hekk li, precizament minhabba din il-biza', 'quis cogatur ad contrahendum matrimonium".*

Illi fis-sentenza **"Mary mart Gaetano Bilocca vs Gaetano Bilocca",** (P.A. (F.D.) – 16 ta' Mejju 1990) il-Qorti qalet illi biza' hija *"the effect, which force, whether physical or moral, induces in the mind of the future spouse".*

Illi l-istess inghad fil-kawza **"Joseph D'Ugo vs Rita D'Ugo"** (P.A. (F.D.) – 28 ta' Gunju 1994), fejn ghal darba ohra gie sostnut is-segwenti u cjoe' li:-

"Il-biza' tirrizulta minn tliet elementi. Fl-ewwel lok, trid tkun gravi; fit-tieni lok, il-persuna li qed jezercitaha jrid ikun kapaci, presumevolment li jesegwixxi dak li qed jhedded li jaghmel; u fit-tielet lok, il-biza' trid tkun il-mottiv principali ghaliex il-persuna tasal li tizzewweg, biex tevita l-konsegwenzi tat-theddid".

Illi l-konvenut allega li z-zwieg tieghu jigi annullat abbazi tad-disposizzjoni ta' l**-artikolu 19 (1) (c) tal-Kap 255** li jipprovdi li hemm kaz ta' nullita' taz-zwieg jekk il-kunsens ta' wiehed mill-partijiet ikun inkiseb b'qerq dwar xi kwalita' tal-parti l-ohra li tista' mix-xorta taghha tfixkel serjament il-hajja mizzewga.

Illi l-**artikolu 19 (1) (c)** jghid li zwieg ikun null *"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb b'qerq dwar xi kwalita' tal-parti l-ohra li tista' mix-xorta taghha tfixkel serjament il-hajja mizzewga"*. Din id-dispozizzjoni hi kwazi identika fil-formulazzjoni taghha ghall-**Canone 1098 tal-Kodici ta' Dritt Kanoniku** vigenti u hu evidenti li d-dispozizzjoni fil-ligi taghna giet ispirata mill-istudji preparatorji u mill-abbozzi tal-Kodici Kanoniku gja' ezistenti fl-1981, cjoe' qabel ma l-imsemmi Kodici gie effettivament promulgat. Kif din il-Qorti kellha okkazjoni li tikkummenta fis-sentenza taghha tal-4 ta' Novembru 1994 fil-kawza fl-ismijiet **"Angela Spiteri xebba Selvaggi vs Joseph Spiteri"**, l-**artikolu 23 tal-Kap. 255** ma huwiex ta' ostakolu li ssir referenza ghad-dottrina u l-gurisprudenza kanonika bhala fonti ta', u ghajnuna ghall-interpretazzjoni tad-dispozizzjoni in ezami, u dan bhalma l-fatt li ligijiet ta' pajjizi ohra ma humiex parti mill-ligi ta' pajjizna ma hux ta' ostakolu li ssir referenza ghal dawk il-ligijiet u ghall-gurisprudenza ta' dawk il-pajjizi ghall-finijiet ta' nterpretazzjoni tal-ligi domestika.

Illi l-qerq ravvizat fid-dispozizzjoni ta' l-**artikolu 19 (1) (c) tal-Kap. 255** jincidi <u>direttament</u> fuq l-intellett ta' xi wahda mill-partijiet fiz-zwieg u <u>ndirettament</u> fuq il-volonta' tal-

persuna ngannata. F'din id-dispozizzjoni, ghalhekk, dak li jintlaqat direttament mhux il-kunsens, izda l-intellett. Kif jispjega l-gurista ***Jose' Castano***:-

"Il dolo causa direttamente errore nell'intelletto del paziente, il quale ex errore consente. Con la particella ex vogliamo significare l'immediata causalita' dell' errore sul consenso. L'atto di consentire pero' e' atto entittivamente di volonta". ***(Il Sacremento del Matrimonio, Roma, 1992, p. 357)***. Dan il-qerq jista' jigi kemm minn wahda mill-partijiet fiz-zwieg kif ukoll minn terza persuna. *"In definittiva, quello che conta e che il dolus abbia influsso nel consenso, cioe' che il consenso matrimoniale provenga dall' errore doloso, senza il quale il consenso non sarebbe mai stato espresso"* (op. cit. P. 358).

Illi biex tissussisti s-sitwazzjoni ravvizata fil-paragrafu in dizamina jridu jikkonkorru erba' affarijiet:-

i) il-qerq perpetrat bil-hsieb li wiehed jikseb il-kunsens tal-parti;

ii) li l-qerq ikun incida fuq il-kunsens tal-parti;

iii) li l-qerq ikun jirrigwarda xi kwalita' tal-parti l-ohra; u

iv) li din il-kwalita' tkun tista' mix-xorta taghha tfixkel serjament il-hajja mizzewga.

Illi l-attrici tibbaza l-azzjoni taghha wkoll fuq l-**artikolu 19 (1) (d)** li jipprovdi li zwieg ikun null jekk *"vizzjat b'difett serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga jew fuq id-drittijiet u dmirijiet essenzjali taghha, jew b'anomalija psikologika serja li taghmilha mpossibbli ghal dik il-parti li taqdi l-obbligazzjonijiet essenzjali taz-zwieg"*.

Illi b'difett serju ta' diskrezzjoni, l-legislatur ma riedx ifisser semplicement kwalsiasi stat ta' mmaturita' li parti jew ohra fiz-zwieg tista' tkun fiha fil-mument li jinghata l-kunsens reciproku. Li kieku l-legislatur irrikjeda maturita' shiha u perfetta, ftit jew addirittura ebda zwieg ma kien ikun validu. In-nuqqas ta' *discretio judicii* hu kuncett guridiku

ntrinsikament marbut mal-kapacita' ta' parti jew ohra fiz-zwieg li taghti l-kunsens liberu u xjenti taghha ghar-rabta taz-zwieg.

Illi kif jispjega ***Bersini***, id-diskrezzjoni ta' gudizzju tikkonsisti f'zewg elementi distinti izda konkorrenti u interdipendenti:-

"la piena avvertenza e il deliberato consenso….La piena avvertenza si riferisce alla sfera intellettiva, il deliberato consenso a quella volitiva. In altri termini, la discrezione di giudizio comprende la maturita' di giudizio e la maturita' affettiva…. La maturita' di giudizio comporta una conoscenza critica proporzionata all'atto da compiere, agli obilghi essenziali da assumersi e ai doveri cognugali che ne derivano proiettati nel futuro. La maturita' affettiva comporta generalmente quella adequata evoluzione degli istinti, degli affetti, dei sentimenti, della emotivita' che se sono turbati o inadeguati intaccano direttamente la volonta' e possono privare della libera scelta interiore. Abbiamo cosi' una mancanza di consenso libero (immaturita' affettiva) e ponderato (immaturita' di giudizio)" ***(Bersini. F.,*** **Il Diritto Canonico Matrimoniale (Torino, 1994)**, p. 97.)

Illi l-istess awtur ikompli jispjega li *"e necessaria la discrezione non tanto per l'atto in se, al momento di emettere il consenso, quanto per gli impegni per il futuro. Ovviamente si richiede una ponderazzione degli impegni sostanziali del matrimonio e non di tutto il suo valore etico religioso, sociale, giuridico ed economico, altrimenti ben pochi sarebbero in grado di emettere un valido consenso. Ogni volta che i contraenti abbiano raggiunto l'eta prescritta dal legislatore per poter contrarre matrimonio, si presume che essi siano in possesso della debita discrezione di giudizio; tale presunzione, tuttavia, ammette prove in contrario. Pertanto, qualora si possa dimostrare, per qualsiasi motivo, la capacita' intellettiva e volitiva sopra descritta sia gravemente alterata o ad dirittura mancante, si dovra' ritenere che il vincolo matrimoniale sia nullo per difetto di discrezione di giudizio. "……..se il soggetto non e' in grado di superare (i)*

condizionamenti interiori, allora si dira' che la scelta di lui non e stata libera; In ogni caso, i nubenti debbono aver coscienza di assumere vere obbligazioni (e reciprocamente di concedere veri diritti) di creare cioe' col matrimonio un patto che vincola a un comportamento idoneo e adeguato alla specifica societa' coniugale, sia nei rigwardi dell' altra parte sia nei rigwardi della parole" ***(Pompedda, MF.,*** **Incapacita' di Natura Psichica in Matrimonio Canonico: Fra Tradizione e Rinnovamento (Bologna, 1991)**, pp. 231, 233).

Illi l-awtur ***Viladrich*** jispjega li:-

"The discretion of judgment refers to that degree of maturity of comprehension and of will of the contracting parties which enables them to give and receive each other, through a juridical bond, in a unique community of life and love. This community is indissolubly faithful, ordered to the good of the spouses as well as to the procreation and education of the offspring" **(*Viladrich, P.J.*, Matrimonial Consent in Code of Cannon Law Annotated (Montreal, 1993*)***, *p. 686).*

Illi fl-ahharnett saret referenza mill-partijiet ghall-**artikolu 19 (1) (f) tal-Kap 255** li jipprovdi li zwieg ikun null:-

"jekk il-kunsens ta' xi wahda mill-partijiet ikun inkiseb bl-eskluzjoni pozittiva taz-zwieg innifsu, jew ta' xi wiehed jew aktar mill-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga, jew tad-dritt ghall-att taz-zwieg".

Illi ma hemmx dubbju li l-legislatur Malti, meta fformula dana l-paragrafu, kellu quddiemu l-izvilupp gurisprudenzali u dottrinali fil-kamp tad-Dritt Kanoniku sal-1981, cjoe' meta l-**artikolu 19** allura ezistenti fil-ligi taghna gie sostitwit bl-**artikolu 19** vigenti illum. In fatti jekk wiehed jara l-inciz (2) tal-**Kanone 1101 tal-Kodici ta' Dritt Kanoniku** promulgat sentejn wara dawk l-emendi fil-**Kap. 255**, wiehed isib li dan l-inciz hu kwazi identiku ghall-ligi taghna:

"At si alterutra vel utrague pars positivo voluntatis actu excludat matrimonium ipsum vel matrimonii essentiale aliqudo elementum, vel essentialem aliquam proprietatem, invalide contrhit".

Illi hawn qeghdin fil-kamp tas-simulazzjoni, u cjoe' meta l-atti, gesti jew kliem esterni ma jikkorrispondux ghall-kunsens intern li jkun qed jinghata. L-awturi jitkellmu dwar *consensus simulatus* jew *consensus fictus*. Din is-simulazzjoni tista' tkun jew totali jew parzjali. Kif jispjega l-awtur ***Castano*** (**Il Sacramento del Matrimonio, Roma, 1992**):-

"In generale si parla di exclusio totale e di exclusio partiale. La prima sarebbe la esclusione della "totalita" matrimoniale, cioe' del matrimonium ipsum, mentre la seconda si riferisce al matrimonio solo "parzialmente", vale a dire ad essentiale matrimonii aliquod elementum e ad essentialem aliquam proppríetatem. Ad ogni modo, si tratta della esclusione totale o della esclusione parziale, per quanto riguarda l-effetto sulla validita' del matrimonio, non c'e' nessuna differenza, giacche' il matrimonio in ambedue I casi e' sempre invalido." (op. cit. p.382)

Illi tezisti simulazzjoni totali meta l-kontraent esternament ikun qed jaghmel atti li ma jkunux in konformi mal-volonta tieghu interna. Per ezempju, meta wiehed *"in no way consents to marriage"*. (***Bejan*** 29 ta' Lulju, 1970) jew *"when he positively does not intend to give his consent while he can."* (***Abbo*** 8 ta' Frar 1968) jew meta wiehed *"does not have the intention of contracting marriage but wishes to put on an act".* (***Pausilla*** 18 ta' Dicembru 1980).

Illi d-decizjonijiet Rotali ohra osservaw li simulazzjoni totali taz-zwieg jista' jsehh ukoll *"when a person excludes either marriage itself or his or her spouse."* (***Mercieca*** 15 ta' Lulju 1973) (***Ferraro*** 26 ta' April 1978).

Illi simulazzjoni totali tezisti wkoll meta hemm inkluz element kuntrarju ghaz-zwieg. Ezempju ta' dan huwa meta bniedem jizzewweg *"for his own purposes which are different from marriage".* (***Rogers*** 11 ta' Novembru 1993).

Wiehed jista’ jizzewweg ghal ragunijiet personali u soggettivi *(finis operantis et extraneus)*. Dawn ir-ragunijiet jistghu ma jikkoincidux ma dawk taz-zwieg innifsu *(finis operis)*. Jekk iz-zewg motivi jikkoezistu ghaliex wahda ma teskludix lill-ohra allura m’hemmx simulazzjoni u tali zwieg huwa validu. Mill banda l-ohra jekk wiehed jizzewweg bil-hsieb ewlieni tal-motivi soggettivi tieghu ad eskluzjoni tal-motivi taz-zwieg innifsu allura dak iz-zwieg huwa null.

Illi min-naha l-ohra fil-kaz ta’ nullita’ parzjali l-kontraent ma jkunx qed jeskludi z-zwieg innifsu fit-totalita’ tieghu pero’ jkun jeskludi wiehed mill-elementi essenzjali tieghu u b’hekk xorta wahda jirrendi l-istess zwieg null.

Illi fil-ligi taghna mkien ma nsibu elenkati x’inhuma l-elementi essenzjali tal-hajja mizzewga pero’ huwa principju rikonoxxut fis-socjeta’ Maltija li z-zwieg kif nifhmuh ahna ghandu abbazi tieghu l-element ta’ esklussivita’, cjoe’ dik il-fedelta reciproka li l-partijiet jaghtu u jweghdu lil xulxin *(Bonum Fidei).*

Illi ghalhekk meta parti tidhol ghaz-zwieg tkun waqt il-hin tal-kunsens qieghda taghti lilha nnifisha lill-parti l-ohra u b’hekk qed teskludi relazzjonijiet ma’ terzi persuni. Punt iehor li jrid jigi sollevat in ezami ta’ dan is-sub-inciz huwa li l-ligi titkellem dwar eskluzjoni pozittiva. Huwa accettat fil-gurisprudenza taghna li sabiex jigi sodisfatt dan ir-rekwizit m’hemmx bzonn li tali eskluzjoni tkun wahda sfaccata, l-intenzjoni tal-eskluzjoni tista’ tkun wahda percepibbli minn azzjonijiet impliciti. Gurisprudenza nostrana tammetti li hemm distinzjoni bejn id-dritt ghall-fedelta’ u l-abbuz ta’ dan id-dritt. Ghalhekk relazzjonijiet extra konjugali wara z-zwieg ma jikkontribwixxux wahedhom argument ghan-nullita’.

Illi lanqas ma jirrizulta f’nullita’ meta wiehed mill-partijiet jiehu decizjoni wara z-zwieg li jnehhi jew jimmodifika d-dritt ghall-fedelta’ gja’ moghti fil-kunsens taz-zwieg. Minkejja dan, relazzjonijiet extra konjugali ghandhom jigu meqjusa bis-serjeta’ ghaliex jistghu jkunu rizultat ta’ kunsens limitat minhabba simulazzjoni parzjali. *“We must take care not to consider lightly such a strong indication*

since more often than not, it could be a certain sign that the obligation of fidelity has not been assumed." (***Pompedda*** 7 ta' Lulju 1972).

Illi dak li jrid jigi ppruvat, sal-grad li trid il-ligi taghna fil-kamp civili, hu li fil-mument tal-ghoti tal-kunsens matrimoniali parti wahda jew it-tnejn kellha jew kellhom il-hsieb maghmul li ccahhad lill-parti l-ohra mid-dritt kif aktar 'il fuq imfisser *ossia* li tonqos mid-dover korrispondenti. Tali prova tista' ssir permezz ta' dikjarazzjonijiet f'dan is-sens – basta li l-Qorti tqishom, fic-cirkostanzi kollha tal-kaz, li jkunu attendibbli, kif ukoll minn cirkostanzi antecedenti, konkomittanti u sussegwenti ghall-ghoti tal-kunsens, cjoe' ghaz-zwieg.

Illi l-**artikolu 19 (1) (f)** wkoll gie diskuss u ezaminat fis-sentenza **"Nicolai Balzan vs Simone Cremona"** minn din il-Qorti kif presjeduta (Cit. Nru. 1019/98/RCP – deciza fid-9 ta' Marzu 2000) **u "Mark Spiteri vs Susan Margaret Spiteri"** (P.A. (RCP) 27 ta' Frar 2001) u a skans ta' ripetizzjoni qed issir referenza ghall-principji hemm enuncjati. Illi *inoltre* fis-sentenza **"Theresa Taguri nee Spiteri vs Avukat Christopher Cilia et noe"** (Cit. Nru. 3130/96/NA – deciza P.A. (NA) fl-10 ta' Novembru 1999) gie ritenut illi:-

"Fl-interpretazzjoni ta' dan is-sub-inciz gie ritenut mill-Qorti taghna illi l-eskluzjoni pozittiva ma kellhiex neccesarjament tirrizulta biss minn xi haga espressa direttament izda setghet tigi espressa bl-imgieba ta' xi parti fil-perjodu mmedjatament qabel u wara li jkun inkiseb l-istess kunsens".

Illi tal-istess portata hija s-sentenza **"Josette Lungaro mart Jesmond Lauro vs Jesmond Lauro"** (P.A. (RCP) 1 ta' Frar 2001); **"Joseph Gabriel vs Dr. Georg Sapiano nomine"** (P.A. (RCP) 8 ta' Novembru 2000); **"Carmen El Shimi gja Tanti vs Ibrahim Mohamed Mohamed Ibrahim El Shimi"** (P.A. (NA) 20 ta' Gunju 2000); **"Mary Rose Abder Rahim vs Esam Abder Rahim"** (P.A. (NA) 31 ta' Mejju 2000); **"Ousama William Hfez Sadallah vs Doris Dalli"** (P.A. (RCP) 4 ta' April 2000) u **"Albert**

Grech vs Josette Grech" (P.A. (RCP) 30 ta' April 2002 Cit Nru 793/01/RCP), u **"Joseph Mizzi vs Bine Mizzi"** (P.A. (RCP) 1 t'Ottubru 2002 Cit Nru 50/02/RCP) u **"Ramon Farrugia vs Judith Farrugia xebba Alfino"** (P.A. (RCP) 27 ta' Jannar 2005).

(ii) APPREZZAMENT TAL-PROVI PRODOTTI.

Illi l-partijiet izzewgu fl-4 ta' Gunju 1994 u jidher li z-zewg partijiet kellhom opposizzjoni kbira ghal tali ghaqda taghhom fiz-zwieg miz-zewg settijiet tal-familja taghhom. Jidher li din l-opposizzjoni kienet vera qawwija, tant li fil-kaz tal-konvenut huwa spicca mkecci mid-dar tal-genituri tieghu proprju ghaliex ried ikompli bir-relazzjoni tieghu ma' l-attrici u spicca joqghod ghand huh, li wara ftit keccieh ukoll minn daru.

Illi jinghad ukoll li l-partijiet iltaqgu meta kellhom biss 18 il-sena u f'sena u nofs izzewgu u dan minkejja din l-opposizzjoni kollha mill-familjari taghhom; kif jirrizulta mill-kawza, u dan kemm mix-xhieda tal-partijiet u kif ukoll mix-xhieda tal-familjari taghhom hija li iktar ma kien hemm opposizzjoni ghal dan iz-zwieg, iktar il-partijiet ghagglu biex jizzewgu u jidher car li dan ghamluh l-iktar sabiex jisfidaw lill-familjari taghhom, ghaliex altrimenti tant kienu immaturi li lanqas kienu f'posizzjoni sabiex jifhmu x' inhuma l-elementi essenzjali taz-zwieg – ghalihom kien biss importanti li jehilsu minn dak li kienu qed jghidulhom il-genituri taghhom – anzi iktar importanti kien li jaghmlu l-oppost ta' dak li kien qed jigi ssugerit lilhom. Fil-fatt hekk spiccaw biex ghamlu b'konsegwenzi katastrifici, peress li jidher car li ma' l-ewwel intopp sfaxxa kollox u dan proprju ghaliex l-istess partijiet minhabba l-pika esegerata mal-genituri taghhom dahlu ghal dan iz-zwieg b'nuqqas serju ta' diskrezzjoni ta' gudizzju fuq il-hajja mizzewga u fuq l-elementi essenzjali taghha u b'hekk il-kunsens taghhom kien vizzjat abbazi ta' l-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255.**

Illi fil-fatt il-partijiet ilhom separati legalment mill-21 ta' Marzu 2000 permezz ta' kuntratt relattiv, izda l-hajja taghhom bhala mizewgin kienet ilha li sfaxxat, tant li t-tnejn li huma kienu involuti f'relazzjoni extra-maritali, dan

skond ma' xehdu huma stess. Illum jidher li ghandhom relazzjonijiet stabbli ma' persuni ohra –minn dan jidher car li l-element ta' fedelta' kien mankanti mir-relazzjonijiet taghhom u jekk wiehed jiehu l-versjoni rispettiva ta' kull parti hemm allegat li dan l-element essenzjali kien anke nieqes mill-bidu nett taz-zwieg , jekk mhux ukoll qabel. Dan ifisser li l-istess partijiet qatt ma' kellhom impenn veru ghall-hajja mizzewga, l-element ta' *consortium vitae* kien nieqes ghal kollox minn kull parti, u wisq inqas l-impenn ta' lejalta' lejn xulxin, u dan ma' setghax ikun mod iehor peress li l-koncentrazzjoni ta' kull parti kienet biss sabiex jisfidaw lill-genituri taghhom u r-relazzjoni ta' bejniethom kienet biss il-mezz li bih huma ghazlu li jisfidaw lill-genituri taghhom.

<u>III. KONKLUZZJONI.</u>

Illi ghalhekk ghal dawn il-motivi, din il-Qorti, **taqta' u tiddeciedi,** billi filwaqt li tichad l-eccezzjonijiet tal-konvenut u dan inkwantu l-istess huma b'xi mod inkompatibbli ma' dak hawn deciz, **tilqa' t-talba attrici biss fis-sens hawn deciz** b'dan illi:-

1. Tiddikjara u tiddeciedi illi z-zwieg ikkuntrattat bejn l-kontendenti A nee' Fenech u Bdebitament ikkuntrattat fl-4 ta' Gunju, 1994 huwa null u bla effett ghall-finijiet u effetti kollha tal-ligi u dan *stante* li l-kunsens ta' kull parti kien vizzjat abbazi ta' l-**artikolu 19 (1) (d) tal-Kap 255.**

BI-ispejjez jinqasmu bin-nofs bejn il-partijiet.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------